

BRICS we GDA: Geljegi ýok halkara guramalarymy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

BRICS we GDA: Geljegi ýok halkara guramalarymy? BRICS we GDA: GELJEGI ÝOK HALKARA GURAMALARMY?

GDA-nyň düzümine girýän ýurtlaryň döwlet ýolbaşçylarynyň jemlenişen ýygnagynda dünýä halklary täze jahan urşuny başlamaga edilýän synanyşyklaryň öňüni almaga çagyryş edildi / Fotosurat: AA

8-nji oktýabrda Wladimir Putin täzedan Garaşsyz Döwletleriň Arkalaşygy (GDA) ýurtlarynyň döwlet ýolbaşçylaryny Moskwada ýygnady.

1992-nji ýyldan bäri şeýle ýygnanyşyklar geçirilip gelinýär. Öňler Ýelsin ýygnardy. Dürli ýerlerde jemlenişýärler. Ýöne şol ýygnaklarda nähili kararlar kabul edildi? Haýsy öňegidişlikler

bolup geçdi? Ykdysady ýagdaý näderejede düzeldi?

• **GDA ýurtlary we saýlaw hakykatlary**

Russiýanyň we «Kommersant» gazetiniň žurnalistlerinden biri, Wladimir Putiniň hemişe ýanynda gezip, Kremldäki üýtgeşmeleri birinji elden ýazýan awtor düýn Lukaşenko we Emomali Rahmon hakynda ýazdy.

Biri 1992-nji ýyldan bäri Täjigistanyň, beýlekisi bolsa 1994-nji ýyldan bäri Belarusyň başynda otyr. Bu ýagdaýyň nähili täsiri bolar? GDA ýurtlary nämäni aňladýar?

Bu ýurtlaryň arastndaky söwda gatnaşyklary beýlede dursun, dogry-dürs saýlawlar hem geçirilmeyär. Parlament saýlawlarynda netijeler köplenç 90-95%, hatda 85% çemesi çykýar. Sanawlar öňünden taýýarlanýar. Kimiň prezident boljagy-da öňünden belli.

• **Demokratik proses we geçmişdäki saýlawlar**

Bular ýaly saýlawlar näme sebäpden geçirilýär? Sowet döwründe-de bular ýaly däldi. Belki-de, 1989-njy ýylyň 26-njy mqrtynda Sowet Soýuzynda geçirilen saýlaw dünýä taryhynyň iň demokratik saýlawlarynyň biri bolan bolsa gerek.

Aslynda bu ýygnak Kazanda geçirilmegi meýillesdirilýän BRICS ýygnanyşygynyň repetisiýasydy.

• **Değişgen wäşi we syýasy manzara**

Putin Häzirbegjanyň prezidentine «Size Bakuda garaşýarys» diýipdir welin, ol geň galypdyr.

Russiýanyň prezidentiniň Halkara gatnaşyklary boýunça geňşdarynyň beren jogaplaryna seredenimizde, değişgen wäşiniň obrazy ör-boýuna galýar.

Bütün bu manzaralar indi satiriki eseriň sýužetine öwrülen ýagdaýda, ýöne munuň näçe wagta çenli çekjegi belli däl.

• **BRICS we goşa polýusly dünýä çekişmeleri**

BRICS ýygnanyşygyna Siriýa agzalyk üçin ýüz tutupdyr. Öňem

aýdyp geçipdik, bularyň hiç hili geljegi ýok.

Goşa polýusly dünýä baradaky çekişmeler gyzgalaňly dowam edýär. Aleksandr Lukaşenko ahyrynda «goşa polýusly dünýäde bolmagymyz gerek» diýip, Kremle seslenýär.

• **Türkiýäniň roly we Türki respublikalaryň guramasy**

Türkiýäniň demokratiýasy Demirgazyk Kipr Türk respublikasynyň (DKTR) ykrar edilmän gelinýändigine garamazdan, Häzirbegjanyň we Orta Aziýanyň türki respublikalarynyň demokratiýasyndan kän öňde.

Umunan aýdanda bular ýaly halkara guramalaryň geljegine bil baglap bolmaýar.

• **Häzirbegjan-Ermenistan gatnaşyklary**

GDA ýygnanyşygynda ýene bir gezek orta atylan mesele Häzirbegjanyň prezidenti bilen Ermenistanyň premýer-ministriniň duşuşmagydy.

Uruşyň üstünden eýýäm dört ýyl geçip gelýär. Ýaraşyk şertnamasy welin baglaşylmady.

Häzirnegjan bilen Ermenistanyň arasynda serhetler doly kesgitlenmedik ýagdaýda.

• **Geljek hakdaky baha bermeler**

Ermenistanyň Häzirbegjan bilen ýer dawasy bar. Bu ýagdaýyň haýal etmän çözülmegi gerek. Ermenistan bu prosesden zyýan çekdi. Netijede sebitdäki ýagdaý çylşyrymly we hemme zat Kazanda geçiriljek ýygnanyşyga bagly.

Ermenistanyň Türkiýe bilen gatnaşyklaryndaky üýtgeşmeler we Gürjüstandaky syýasy göreş önümizdäki döwürde pugta syn edilmeli aýgytlaýjy meselelerdir.

Maýis ALIZADE.

Penşenbe, 10.10.2024 ý. Publisistika